

Szemlélődés az ikon előtt

A mindennapi diakóniától az asztaloknál végzett szolgálaton át a szervezett egyházi diakóniáig – teológiai mozaikok

■ GREGERSEN-LABOSSA GYÖRGY

Magyarországi Evangélikus Egyház
Diakóniai Bizottság
evangélikus lelkész bizottsági elnök
E-mail: gyorgy.labossa@lutheran.hu

DOI: 10.61894/LP.2025.100.5.1

- A tanulmány célja, hogy a *Lelkipásztor* folyóirat tematikus számában a diakóniával kapcsolatos tanulmányokhoz teológiai felütést adjon. Az ikon elemzésétől kiindulva, teológiai mozaikokon keresztül jutunk el a Magyarországi Evangélikus Egyház diakóniai stratégiájához, vagyis a jelen és a jövő kihívásaihoz. A tanulmány külön hangsúlyt helyez az Apostolok cselekedetei könyve 6. fejezetének első hét versére, amelynek elemzése szorosan kapcsolódik a diakóniai ikonról leírt gondolatokhoz. Rövid történeti összefoglaló után a tanulmány a 20. századi magyar evangélikus diakónia egyháztörténeti háttérét mutatja be. A tanulmány végül az elmúlt harmincöt év intézményi fejlődésére fókuszál, és felhívja a figyelmet a szükséges teológiai eszmélés irányaira.

Kulcsszavak: ikon / szemlélődés / ApCsel 6,1–7 / belmisszió / oltártól oltárig

Mindenekelőtt szemlélődésre hívom a *Lelkipásztor* diakóniai tematikájú számának olvasóit. Az ikon szent kép, képmás, amely ablakot nyit a szentháromsághit misztériumára. Papp Miklós görögkatolikus teológus szemléletesen írja a karácsonyi ikon etikájáról írt remek könyvében: „Szokták mondani, hogy az ikonok »ablakok«, amelyeken át lehet tekinteni egy másik világra, Isten országára. Az ikon fátyol: rámutat a teológiai misztériumra, de el is rejti azt.” (PAPP 2018, 8. o.) Íme, most előttünk az ikon, amely István protomártír diakónust ábrázolja. Fátylon át szemléljük e képet, amelyen a diakónia teológiai szépsége tárul fel. István (Στέφανος) neve a korona szóból ered. A mai diakónia szimbóluma a „Kronenkreuz”, magyarul koronás kereszt. István diakónus személyén túl a korona hitvalló módon figyelmeztet a diakónia eszkatologikus dimenziójára. „A szolgálat intenzitását a paruszia feszültsége, vagyis az intenzitást az élő Úrral való közösség adja, aki tegnap, ma és mindörökké ugyanaz. A virasztás ebben az esetben gyönyörű metafora, amely a teremtetett idő és az egyház misztikus kapcsolata utal, és eszkatologikus összefüggésbe állítja a diakóniát is.” (*Diakóniai stratégia*, 6. o.) Mindezt tömören foglalja össze a Jelenések könyve gyönyörű biztatása: „Légy hű mindhalálig, és neked adom az élet koronáját.” (ὁ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ) (Jel 2,10b)

Szemlélődjünk! Nyugtatás beidegződéseink ellenére törekedjünk az egységben látásra, hogy a

fátyolos teológiai misztérium hatása alá kerülhesünk! Tekintsünk az antik viseletben álló teljes alak kezeire, mert a kezek szerepe kiemelten fontos a diakóniában. Ezt nemcsak Sztéhlo Gábor ismerte fel, aki a diakóniát a „kezek evangéliumának” nevezte el, hanem ennek jóval korábbi, középkori forrását is felfedezhetjük egy imádságban. „Mi vagyunk Krisztus kezei. Krisztusnak nincs más keze, csak a miénk, amellyel művét folytatni akarja.”¹ A diakónus bal kezét fehér kendő fedi, amellyel egy kis tégelyt tart a kezében. A fehér szín az ikonfestés szabályaiban a tisztaságra utal. A tiszta golyos az orvoslás és ápolás elengedhetetlen kelléke. A kezében tartott tégelyben pedig mirha vagy gyógyító olaj van, amely Jézusnak a samaritánusról szóló példázatában (Lk 10,25–37) a bajba jutott és segítségre szoruló felebarát iránti irgalmas gondoskodást idézi meg. A diakónus jobb kezében azonban egy füstölőt tart. A füstölés archaikus vallásos rítus, amelynek gyakorlata ősidők óta zajlik, és az Őszö-vetség áldozati kultuszában is fontos szerepet ját-

szott. A kereszténységben „[a]z incenzálás az imádás jele, szimbolikus kifejezése a Szentek imádásának” (VERBÉNYI–ARATÓ 1988, 252. o.). A mennyei istentiszteleten pedig az aranycsésze telve van füstölőszerezrel (Jel 5,8). A diakónus jobb kezével éppen működésbe hozza a füstölőt, tehát az ikon az oltári szolgálatot is ábrázolja. E ponton szemlélődésünk magaslatára értünk, mert világos, hogy a Krisztus egyházának diakóniájába meghívott tanítvány kettős szolgálatban áll, mert az oltártól, a szent tömjénfüst felhőjéből indul a hétköznapi szenvedéseinek enyhítésére. A képet szemlélve látjuk, hogy István vértanú diakónus éppen munkában áll, és mindkét keze foglalt arra, hogy a kezek evangéliumát hirdesse.

A teológia Johannes Cassianus (4–5. század) óta kétféle utat különböztet meg az életvezetésben, mégpedig a tevékeny és a szemlélődő utat (*vita activa* et *vita contemplativa*). A diakóniát a gyakorlati kereszténység legintenzívebb megnyilvánulásának tartják, tehát az utolsó ítéletről szóló példázatra is gondolva (Mt 25,31–45) a *vita activa* különös hangsúllyal bír. Ugyanakkor éppen Lukács tartja nagyon fontosnak, hogy az evangéliumban páratlan módon rögzítse a Márta házában kialakult konfliktust a vendéglátás mikéntjéről. Jézus végül a szemlélődő Máriára mutat, amikor azt mondja: „*Mária a jó részt választotta, amit nem vehetnek el tőle.*” (Lk 10,38–42) Ékes magyar nyelvünk e konfliktushelyzetet a „máriaság” és „mártaság” egymást kiegészítő tulajdonságában oldja fel, de ugyanerre tanít az *Ora et labora!* – Szent Benedektől eredő – imperatívusza is. Az ikon képi egysége pontosan ezt idézi meg előttünk, és így szintézisre jut szemlélődésünk során a kétféle út összefonódásának evidenciája is: „Az aktivitás magában foglalja a kontemplációt, nem pedig kizárja azt – és viszont.” (LÉPOLD–SZILÁGYI 2021, 52. o.)

¹ 13. századi ima. *Diaconia Christi*, 34. o.

Diakónus – sivatagos vidéken és poron át vezető szolga

Sztehlo Gábor (1909–1974) 1957-ben írta meg *Munka- és házirend* címmel a diakóniában dolgozó munkatársaknak szánt gyakorlati utasításait. Keveházi László is utal az írás bevezető gondolataira, ahol Stehlo a diakónia régi jelentését taglalja (KEVEHÁZI 2010, 8. o.). Stehlo egészen pontosan ezt írja: „A diakónia görög szó. A régi értelme: sivatagon, poron át. Vagyis olyan szolgát jelentett, aki a sivatagban előljárva lépéseivel készítette és könnyítette meg urának az útját. Az Újtestamentumban mindig szolgálatot jelent, ami testi és lelki gondozásra vonatkozik.” (STEHLÓ 1957, 32–33. o.) Stehlo a diakónus szó ógörög jelentését elemzi, amelynek forrását ugyan nem jelöli meg, de némi nyelvtani szóelemzés után elfogadhatjuk megállapítását. Ennél fontosabb, hogy a sivatagi karavánvezető munkájára mint a diakónia analógiájára tekinthetünk, amely segítőszolgálatot és akadálymentesítést jelent. Ez a szolga abban segített, hogy a sivatag homoktengerében elkallódó utas célhoz érjen. Ismét az irgalmas samaritánus alakja rajzolódik ki előttünk, aki felebaráti szeretetből elsősegélyt, ápolást és anyagi áldozatvállalást nyújt a bajbajutottnak, hogy az életben maradjon, és gondos ellátás után ismét talpra álljon.

„Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál” (ApCsel 6,2)

Rummelsberg a mai Bajorország evangélikus vidékén fekszik (Oberfranken), és diakóniai „szent helyként” tekintünk rá, akárcsak a közeli Neuendettelsaua. Mindkét település a 19. századi belmissziós mozgalom gyümölcse. Rummelsberg a Johann Hinrich Wichern-féle (1808–1881) férfi diakónusi fraternitás lelki és szolgálati központja, míg Neuendettelsau Wilhelm Löhe (1808–1872) teológiai iskolájából nőtt ki. Mindkét település a mai napig diakóniai intézményeknek és képzési központoknak ad helyet. Rummelsbergben a Philippuskirche (Fülöp diakónusról elnevezett templom) a domb magasán áll, és szentélye falán a hét diakónus freskója néz szembe a padokban helyet foglaló gyülekezettel.² A 19. századi evangélikus belmissziós mozgalom – a pietizmus hatása alatt – a reformatori teológia diakóniai dimenzióját valósította meg. Akkoriban egyházi paradigmaváltás ideje érkezett el, és a vallásháborúk utáni nyomasztó légkörben, az iparosítás gyors és nagy erejű társadalmi transzformációjának sokkoló hatásai között teológusok sora ismerte fel az idők jeleit. A „kísértet járja be Európát – a kommunizmus kísértete” jelmondat alatt szerveződő rémisztő ateista ideológia bontakozását is tapasztalták. Mindez arra sarkallta az evangélikus és római egyház prófétai látással bíró személyiségeit, hogy felrázzák az egyház népét és vezetőit a „halálos álmóból”. A belmisszió fedezi fel újra a diakónia újszövetségi teológiai értelmét, és ezzel a teológiai gondolkodás homlokterébe kerülnek azok a bibliai részek, amelyeket amolyan *locus classicusként* idézünk.

E szövegek közé tartozik az ApCsel 6,1–7. A magyar újfordítású Biblia (2014) fordítói a „görög nyelvűek hét gondozója” sejtelmes címet adták ennek a résznek. A szöveg megértéséhez két teológus, B. T. BARD (1966) és Gottfried SCHILLE (1998) munkáját hívjuk segítségül, hogy ösztönzést kapjunk e teológiai mozaik kifejtéséhez. Schille már a tanulmánya bevezetőjében felhívja a figyelmet arra, hogy a kortárs újszövetségi teológusok szerint az az egyházi hagyomány, mely szerint ebből a bibliai helyből a mai értelemben vett diakónusi szolgálat közvetlenül levezethető volna, ki-

² <https://www.kirchengemeinde-rummelsberg.de/philippuskirche/>.

igazítást, de legalábbis cizellált megközelítést igényel. „Ebben a tekintetben az újszövetségi tudósoknak igazuk van, amikor határozottan ellenzik szövegünk felületes értelmezését. Mindazonáltal az ApCsel 6,1–7 továbbra is alapvető fontosságú a diakónia lényegéről és egyházi jellegéről szóló vita szempontjából, bár egy mélyebb és nem könnyen felismerhető értelemben.” (SCHILLE 1998, 243. o.) Anélkül, hogy éles vitába szállnánk a kortárs teológusokkal, kísérletet teszünk e mélyebb értelmezés kifejtésére.

Az ApCsel 6,1–7 megértéséhez kortörténeti ismeretekre van szükségünk, mert Lukács egy érdekes szociokulturális helyzetet ír le, amikor a görög nyelvű zsidók és a héberek konfliktusáról ír. A Jézus korabeli júdeai és Jeruzsálem környéki zsidó lakosság körében jelen volt egy olyan közösség, amely a diaszpórából költözött vissza, alapvetően a görög nyelvet használta, és a hellén kultúra is hatással volt rá. E társadalmi csoportba szép számmal tartoztak az úgynevezett istenfélők, akik vélhetőleg a prozelitákkal azonosíthatók. Lukács szerint a szerveződő ösgyülekezet közösségi szerkezete tükrözte a zsidó társadalmi viszonyokat. Schille szerint a konfliktus forrása a következőkben rejlik. A korabeli zsidó közösségi élet fontos része volt a szegények gondozása, és az úgynevezett szegénygondozóknak volt a feladata, hogy a rászorulóknak – és ezek között gyakran az özvegyeknek – gyűjtést tartsanak, és péntekenként heti két étkezéshez szükséges élelemmel lássák el a rászorulókat. A zsidó háttérű bimbózó keresztény közösség e szokást átvette, de Lukács nem titkolja, hogy a görög nyelvű özvegyeket mellőzték a mindennapi szolgálatban. Mindez alátámasztja azt a tényt, hogy az ősegyházi diakónia kialakulásának történeti megértéséhez az Ószövetség szociális tanítását is tanulmányozni kell, illetve a Jézus korabeli judaizmus szegénységélyező szokásait is figyelembe kell venni. E tanulmány erre a területre nem terjedhet ki, de az ApCsel 6 alapos megértésénél jelentkezik ez az igény.

A konfliktus gyökere tehát a mellőzés, vagyis mai fogalmazással élve, a növekedő számú közösségen belüli célcsoport tagjai (hellén háttérű özvegyek) nem kapták meg a szükséges támogatást, és e csoport jogos diszkriminációként élte ezt meg. Fontos kifejezés jelenik meg a szövegben, amelyet a görög szótár „mindennapi diakóniának” (ἡ καθημερινή διακονία) nevez (VARGA 1992, 487. o.). Ez a mindennapi diakónia utal a zsidó szegénygondozás fent ismertetett és az ősegyház által is átvett hagyományára. A lukácsi leírásban mindez kiegészül egy újabb képpel, amely az agapéétkezésre utal. Úgy tűnik, hogy a tizenkettő kezdetben részt vett az asztalok mellett a gyülekezet ellátásában. Görög szövegünk gyönyörű tömörítő szerkezettel (accusativus cum infinitivo) fejezi ki ezt a helyzetet és annak tarthatatlanságát:³ „*Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál.*” (6,2) A tizenkettő a közösség elé viszi a dilemmát: igaz, hogy mellőztük az özvegyeket, de ha mi gondoskodunk mindenről, akkor az igeszolgálat látja annak kárát. Az egyházban elérkezett az idő, hogy a munkát elkezdjék differenciálni, amit a közösség szerves fejlődése kényszerített ki. A pszichológia a csoporton belüli konfliktust krízisnek írja le, amikor jó döntést kell hozni ahhoz, hogy a krízisből a közösség megerősödve kerüljön ki. Így válik a diakónia ősképe, az asztalok melletti szolgálat átruházása a megoldássá. Nem szabad szem elől téveszteni a pünkösdi dimenziót sem, miszerint a tizenkettő a pünkösdi Lélek erejével telve találja meg a megoldást a krízisben. A közösség feladata, hogy olyan férfitestvéreket válasszanak ki, akikről „tanúság van” (μαρτυρουμένων), pontosabban: „...*akikről jó bizonysgot tesznek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel*”, és őket állítják ebbe a munkába. Mindez azt írja le, hogy Jézus tizenkét tanít-

³ Οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαι τὰς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπεζαίας.

ványa – a Lélek vezetésével – nem bíz semmit a véletlenre, és tágabb értelemben véve maguk közül jelöltek ki hét hiteles munkatársat. B. T. Bard érdekes megfigyelést tesz, amikor azt írja, hogy a Názáreti Jézus földi útjain a tanítványokra sokszor hárult az a feladat, hogy a Mesterről és a tanítványi körről a mindennapi szolgálat értelmében gondoskodjanak. Ennek egyik szép példája, amikor Jézus a kútnál beszélget a samáriai asszonnyal, és a tanítványok dolga, hogy élelemről gondoskodjanak (Jn 4,8). Mária és Márta házában is a háttérből figyelik Jézus és Márta párbeszédét. Az ősgyülekezetben a tizenkettő döntést hoz, és Mária pozíciójába helyezkednek, de nem úgy, hogy a mindennapi diakónia jelentőségét lebecsülnék, hanem új „hivatalt” alapítanak, amely az apostoli szolgálat missziós elemeit kiegészíti a mindennapi diakónia szervező- és gondozómunkájával. Így az ApCsel 6,1–7-re mint fontos újszövetségi forrásra kell tekintenünk a diakónia vonatkozásában. Schille a konfliktusmegoldás ragyogó példáját látja ebben a történetben, mert a konfliktuskezelés eredménye, hogy az apostolok a feltámadott Úr missziói parancsának teljesítésére (Mt 28,18–20) koncentrálhatnak. Ugyanakkor a misszió gyümölcse az egyház, amely látható közösség, Krisztus misztikus teste, de egyben a szenvedésekkel teli világban küzdő, szociális szükségletekkel élő csoport is, amelynek a gyógyítás és gyámolítás helyeként is kell működnie. A diakónusok e szolgálatba álltak, akiket kézrátétellel vontak be a tanítványok az egyház szolgálatába, amely az apostoli munka mellé rendeltetett.

Az ikonon István diakónus telve a Szentlélekkel, két lábbal a földön állva, mindkét kezében a szolgálat drága eszközeivel Krisztus és az apostolok meghosszabbított kezeként tekint ránk.

A diakónia rövid története

E tanulmány nem törekedhet arra, hogy az egyháztörténet korszakaiban a diakónia helyzetét részletesen bemutassa. Mindenesetre az úgynevezett konstantini fordulat e területen is nagy változást hozott, mert megjelent az „állami diakónia”, amely az oltár és a trón szövetségének következménye volt. Ezzel párhuzamosan a diakónusok növekvő befolyását a püspökökkel szemben a szigorú hierarchikus rendbe igazítással ellensúlyozták, így – mind mai napig – a diakónusság a kereszténység felekezeteinek többségében (római katolikus, ortodox, anglikán stb.) a pappá válás ordinációs lépcsőfokává alakult át, és ezzel eredeti, újszövetségi jelentősége szinte teljesen eltűnt.

A középkorban a diakónia az ispotályok és kolostorok világában élt tovább, de idővel egyre inkább elterjedt az érdemszerző jótékonykodás lelket és egyházi életet deformáló hatása.

A diakónia történetével foglalkozók gyakran hívják fel a figyelmet arra, hogy a lutheri reformáció közömbös maradt a diakóniával kapcsolatban. Árnyaltabb a kép, ha magából a szóból indulunk ki. Re-formáció, vagyis a *sola scriptura* elv érvényesítése volt a reformátori teológiai célja, amely az egyház szeretetszolgálatára is hatással volt. Luther megragadóan biztat arra, hogy a hit szabaddá tesz minket arra, hogy a másik ember Krisztusává legyünk.

Ugyanakkor látnunk kell, hogy a hitviták és a vallásháborúk rémisztő kora után a reformátori teológia diakóniai dimenziója a 19. századi belmissziós mozgalomban teljesedett ki.

Diakónia oltártól oltárig

Utolsó teológiai mozaikunk a mai magyar evangélikus diakónia hátterére, jelenére és jövőjére világít rá. A belmisszió nagyjai között Theodor Fliedner mellett ki kell emelni újra J. H. Wichern és W. Löhe jelentőségét. Wichern és Löhe teológiai koncepciója között ugyan eltérések voltak, mint ahogy a korabeli német egyházi és társadalmi viszonyok is sokszínűséget mutattak. Wichern a belmissziói program meghirdetésével (1848) a diakóniai mozgalomra mint társadalmat formáló erőre tekintett, amelynek legfontosabb eszköze az egyházi egyletek és karitatív társulások hálózata és a porosz állam volt. Wichern a szociális protestantizmus és a szociális állam előhírnökeként lépett fel korában, és ez sikerre is vezetett, mert a 20. századra az evangélikus diakóniai hálózat a római katolikus karitással együtt a német szociális ellátórendszer egészének meghatározó tényezője lett.

Löhe teológiája sokkal inkább hangsúlyozza a diakónia ekkleziológiai karakterét, mert őt – a többségében római katolikus bajor közegben – az egyház egyetemes karaktere, de ugyanakkor hitvallásossága foglalkoztatta (LÖHE 1948). A diakónia és a külmisszió Löhe számára egyaránt fontos és összetartozó megnyilvánulása az egyháznak a világban. Löhe ekkleziológiai aspektusból tekintett a diakóniára, és – újszövetségi értelemben – egységben látja a tanúságtételt, az (úrvacsorai) közösséget, az ünnepet és a szolgálatot (martíria – koinónia – leiturgia – diakonia). A diakónia: amit nagypéntek és húsvét után az egyháznak cselekednie kell (ZELLFELDER-HELD 2002). Az egyház élete és minden cselekedete az oltártól indul ki, a meghalt és feltámadott Úrral zajló „érintkezésből”, ahol ő szolgál az úrvacsorában. Ebből a testvéri körből indul a szolgálat a világba, de újra és újra visszatér a közösségbe, ahol az istentisztelet zajlik, és az élő Úr szolgál (önmagát adja testében-vérében) a közösségnek.

Két teológiai hangsúly áll előttünk, amely nem szemben áll egymással, hanem kiegészíti egymást. Magyarországon mindkét megközelítés hatott, mert a 20. század elején a német „wicherni modell”, az úgynevezett anyaházi (önálló egyesületi) diakónia struktúrája kezdett kiépülni. Ugyanakkor a Főbe Evangélikus Diakonisszaegyesület (1924–1951) a meghatározó teológiai impulzusokat Neuen-dtelsauból kapta.

A második világháború után Európa keleti felét megszállta és proletár terror alatt tartotta a szovjet típusú marxista ateizmus. A kommunizmus kísérlete valósággá vált, és az egyházak diakóniai térnyerése, a virágzó egyesületi és anyaházi diakonisszaélet egy csapásra véget ért.

Nyugaton a helyzet változatlan maradt? – kérdezhetnénk. A háború után a későbbi Nyugat-Németország jóléti mintaállammá szervezésének összképébe jól illeszkedett az egyházak hagyományos szociális szerepvállalása. A porosz állami időkben kiépült diakóniai struktúra tovább fejlődhetett, és ennek eredménye a ma is működő impozáns német diakóniai rendszer. A szekularizmus mérgező hatásai azonban Nyugat-Európában is elérték az egyházakat. Főleg a '68-as mozgalmak hatása a felsőoktatáson keresztül elérte az egyház különböző szolgálati színtereit, és a szociális protestantizmus gondolatvilágát lopakodó módon járta át az úgynevezett politikai progresszivitás ideológiája.

Magyarországon a rendszerváltozás új időszámítást hozott az egyházak életében. 1951–1990 között – ugyan kényszer hatására – a Löhe-féle modell valósult meg, mert a diakónia kizárólag gyülekezeti üggyé vált. E korszakba ad betekintést Buda Annamária (lapszámunkban következő) tanulmánya is. A rendszerváltás után a szabadon választott parlament és az első polgári kormányzat az egyházak társadalmi szerepvállalásának jogi kereteit rendezte és az egyházak közfeladat-vállalásának finanszírozását is biztosította. Magyar sajátosság, hogy a jogszabályi keretek, vagyis az egy-

házak és az állam közötti megállapodások nem az 1951-ig tartó, úgynevezett anyaházi, vagyis önálló diakóniai szolgálatok újrászervezését segítették, hanem az egyház (különböző szintű egyházi jogi személyek) fenntartói jogállását támogatták – leginkább – a normatív támogatáson keresztül. Így jogilag egy fontos ekkleziológiai szempont érvényesül, miszerint az egyházak nem közvetett módon, hanem közvetlenül felügyelik az intézményes diakóniát. A diktatúra évei alatt, az úgynevezett Káldy-korszakban az MEE a „diakónia útját járta”. Ez a teológiai koncepció és annak kizárólagos volta valójában egy diktatúrában túlélésre berendezkedő egyház igazodó, a saját társadalmi hasznosságát igazolni akaró, téves teológia volt, és sokat ártott a rendszerváltás utáni, a diakóniával kapcsolatos, immáron szabad teológiai gondolkodásnak. A kétezres évekre az intézményrendszer töretlenül fejlődött, de a teológiai reflexió elmaradt. Ugyanakkor a 20. század második felében a szekularizmus szorításában a nyugati teológiai műhelyekben is megkezdődött a diakónia teológiai háttérének újrafelfedezése, például az úrvacsora diakóniai dimenziójának hangsúlyozásával (ROLLOFF 1998). Így a Löhe-féle oltártól oltárig koncepció is előtérbe került, ami az elmúlt években kétségtelenül inspirálóan hatott a magyarországi evangélikus diakónia teológiai orientációjára. Ugyanakkor az elmúlt tizenöt év új lehetőséget tárt az egyházak elé, amelyben a Wichern-féle koncepció jegyei ismerhetők fel. E szerint a kormányzat (2010–) eltökélt szándéka, hogy az egyházak társadalmi szerepvállalása tovább erősödjön. Ez leginkább az állami és az önkormányzati intézmények egyházi átvételében realizálódik.

Mostani feladatunk, hogy az eddig elért eredményeket megőrizzük és a szerves fejlődést segítsük. Az intézmények és a gyülekezetek kapcsolatát erősítsük, magunk képezzük szakembereinket, és elindítsuk a diakónusi hivatást az egyházban. A *Diakóniai stratégiát* a zsinat a fenti prioritások mentén fogadta el 2023-ban.

A lényeg, hogy ne tévesszük szemünk elől a fenti ikont, amely a diakónia („Amit nagypéntek és húsvét után tennünk kell”) misztériumába – ugyan fátylon át, de – bepillantást enged.

Contemplation in front of the Icon

*From Everyday Diaconia to Table Service to Organised Church to Organized Diaconia
– Theological Mosaics*

- **The aim of this paper is to provide a theological background to the studies on diaconia in the thematic issue of *Lelkipásztor*. Starting from the analysis of the icon, the theological mosaics lead to the Diaconal Strategy of the Evangelical Lutheran Church in Hungary, i.e. the challenges of the present and the future. Special focus is given to the first seven verses of Acts 6, whose analysis is closely related to the reflections on the diaconal icon. After a brief summary of the history of diaconia, the study presents the church-historical background of twentieth-century Hungarian Lutheran diaconia. The study finally focuses on the institutional development of the last thirty-five years and draws attention to the directions of the necessary theological reflection.**

Keywords: icon / contemplation / Acts 6:1–7 / home mission / from altar to altar

Felhasznált irodalom

- BARD, B. T. 1966. *Apostelgeschichte*. Leuchter-Verlag, Erzhausen.
- Diaconia Christi*, 23. évf. 1998/1.
- Diakóniai stratégia*. Magyarországi Evangélikus Egyház, Budapest, 2023.
- KEVEHÁZI László 2010. „Irgalmasságot akarok”. *A diakónia bibliai alapjai és vázlatos története*. Luther Kiadó, Budapest.
- LÉPOLD Zsanett – SZILÁGYI Róza Tekla 2021. Vita activa – vita contemplativa. A Pannonhalmi Főapátság Szubjektív archívum és Láthatatlan spektrumok című kiállításairól. *Artmagazin*, 9. évf. 5. sz. 50–59. o. Web: https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/vita_activa_vita_contemplativa, https://epa.oszk.hu/02900/02996/00048/pdf/EPA02996_artm_2021_05_50-59.pdf. (Megtekintés: 2025. február 23.)
- LÖHE, Wilhelm 1948. *Három könyv az egyházról*. Ford. Raffay Sándor. Fébé, Budapest.
- PAPP Miklós 2018. *A karácsonyi ikon etikája*. Lazi Könyvkiadó, Szeged.
- ROLOFF, Jürgen 1998. Zur diakonischen Dimension und Bedeutung von Gottesdienst und Herrenmahl. In: Gerhard K. Schäffer – Theodor Strohm (szerk.): *Diakonie. Biblische Grundlegen und Orientierungen*. 3. kiad. Universitätsverlag Winter, Heidelberg. 186–201. o.
- SCHILLE, Gottfried 1998. Konfliktlösung durch Zuordnung. Der Tischdienst der Sieben nach Apostelgeschichte 6. In: Gerhard K. Schäffer – Theodor Strohm (szerk.): *Diakonie. Biblische Grundlegen und Orientierungen*. 3. kiad. Universitätsverlag Winter, Heidelberg. 243–259. o.
- STROHM, Theodor (szerk.) 2000. *Diakonie an der Schwelle zum neuen Jahrtausend*. Universitätsverlag Winter, Heidelberg.
- SZTEHLO Gábor 1957. *Munka- és házirend*. Kézirat. Budapest.
- VARGA Zsigmond 1992. *Újszövetségi görög–magyar szótár*. Református Zsinati Iroda, Budapest.
- VERBÉNYI István – ARATÓ Miklós Orbán (szerk.) 1998. *Liturgikus lexikon*. Ecclesia, Budapest.
- ZELLFELDER-HELD, Paul-Hermann 2002. *Solidarische Gemeinde*. Freimund Verlag, Neuendettelsau.